

# Meneroka Cabaran Majikan dan Masalah Disiplin Mantan Penagih Dadah: Strategi Menangani Melalui Peranan Pekerja Sosial

*Exploring The Employers' Challenges on Disciplinary Problems among the ex-Drug Addicts: Coping Strategies with Social Work Roles*

Mohammad Shamil Mohd Shamsudin  
Nik Najwa Sofiah Nik Anuar  
Khadijah Alavi

Pusat Psikologi dan Kesejahteraan Manusia  
Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan,  
Universiti Kebangsaan Malaysia

[khadjiah@ukm.edu.my](mailto:khadjiah@ukm.edu.my)

## ABSTRAK

*Isu kekurangan tenaga kerja tempatan pelbagai sektor perladangan, buruh dan perkhidmatan memberi impak penyusutan keuntungan ekonomi negara. Salah satu cara menangani isu kekurangan tenaga kerja tempatan ialah memberi peluang pekerjaan kepada mantan penagih dadah yang dilatih dengan kemahiran di pusat pemulihan dadah dan penjara. Program pemulihan sedia ada kurang berkesan kerana mantan penagih dadah tersebut mempunyai masalah disiplin tegar dan kurang asas pendidikan agama. Tujuan utama kajian ini ialah meneroka cabaran majikan yang mengambil pekerja mantan penagih dadah dan mengkaji strategi peranan pekerja sosial sebagai agen perubahan dalam menangani masalah disiplin mantan penagih dadah. Rekabentuk kajian ini menggunakan pendekatan kualitatif berdasarkan kajian kes berdasarkan kaedah persampelan bertujuan dan snow ball berdasarkan ciri populasi kajian. Pemilihan responden kajian terdiri daripada 3 responden mantan penagih dadah, 6 responden majikan masing-masing daripada berkategori kakitangan awam, kemahiran dan buruh. Kajian ini juga menemui responden pekerja sosial yang terlibat langsung dalam membantu mantan penagih dadah tersebut. Responden telah ditemubual secara bersemuka dan semua data yang direkodkan telah ditranskrip untuk analisis data secara tematik. Hasil kajian ini membincangkan 3 bahagian iaitu pernyataan majikan mengenai cabaran yang dihadapi apabila mengambil pekerja bekas penagih dadah. Kajian ini mencadangkan peranan pekerja sosial sebagai agen perubahan perlu proaktif 'jembatani' antara pegawai pusat pemulihan, jabatan penjara dan majikan pengambil mantan penagih dadah perlu diberi latihan kemahiran kebolehterapan. Implikasi kajian mendapati pengintergrasian pelbagai pemegang taruh tersebut dapat meningkatkan keberkesanan program pemulihan dalam kalangan mantan penagih dadah.*

**Kata kunci:** Cabaran, majikan, mantan penagih dadah dan masalah disiplin, pekerja sosial

## 1. Pengenalan

Bidang pekerjaan yang hendak dikaji terbahagi kepada tiga bahagian utama iaitu kemahiran, kakitangan awam dan buruh. Pada akhir-akhir ini, ekonomi Negara Malaysia semakin berkembang dengan pesat, menurut (Kamil, 2017), Bank Negara Malaysia (BNM)

mengunjurkan ekonomi malaysia mencatat pertumbuhan kukuh antara 4.3 dan 4.8 peratus tahun ini berbanding 4.2 peratus tahun lalu. Pertumbuhan itu didorong oleh permintaan domestik daripada sektor swasta dan disokong oleh sektor luaran serta jangkakan pemulihan harga komoditi. Pada tahun 2016, ekonomi Malaysia mencatat Keluaran Negara Dalam Kasar (KDNK) pada kadar 4.2 peratus berbanding lima peratus pada tahun sebelumnya meskipun berdepan dengan pelbagai cabaran dan rintangan besar dari dalam dan luar Negara. Oleh itu, pengkaji seharusnya mengetahui pekerja yang dikehendaki oleh majikan bagi membolehkan bekas penagih dadah dapat meletakkan diri dalam sektor pekerjaan secara langsung. Tiap-tiap majikan mempunyai pengalaman tersendiri dengan pekerja mereka, sama ada yang baik atau yang buruk. Salah satu masalah dan cabaran utama yang dihadapi oleh pelbagai pihak khususnya majikan yang mengambil mantan penagih dadah untuk bekerja di sesebuah organisasi adalah masalah yang berkaitan dengan kadar penagihan relaps yang tinggi dan masalah disiplin oleh mantan penagih dadah. Tims (1981) menyatakan kadar penagihan relaps adalah tinggi disebabkan oleh ianya merupakan satu fenomena yang berkitar.

Manakala Frabotta (1989) dalam kajiannya mendapati 80% daripada penagih yang berada dalam keadaan pengekangan tidak pulih sepenuhnya. Secara langsungnya majikan sudah semestinya memerlukan pekerja yang berkualiti tinggi dan tidak mungkin mengambil pekerja yang bermasalah kerana akan menjejaskan organisasi mereka. Berdasarkan pengalaman lalu, majikan yang mengambil pekerja sentiasa mempunyai idea segar dalam menetapkan ciri-ciri pekerja yang layak diambil untuk bekerja di organisasi. Walau bagaimanapun, setiap majikan berbeza cita rasa dan pandangan dalam menilai pekerja. Majoriti majikan melihat latar belakang pendidikan, pengalaman serta kemahiran yang ada pada pekerja tersebut. Berdasarkan kajian (The National Association Of Colleges and Employers, NACE, 2006) di sebalik kepesatan pembangunan dan kemahiran penggunaan teknologi dan perisian, majikan lebih mementingkan karakter pekerja itu sendiri seperti kebolehan membuat keputusan, bekerja dalam kumpulan, kemahiran komunikasi dan membuat perancangan.

## **2. Metodologi Kajian**

Reka bentuk kajian ini ialah bukan ekperimental kerana kajian yang dijalankan berbentuk tinjauan yang bersesuaian bagi meneroka cabaran yang dihadapi oleh majikan untuk mengambil pekerja bekas penagih dadah pemilihan lokasi ialah bekas penagih dan majikan yang bekerja di sektor pekerjaan yang terdapat di sekitar Bangi, Selangor. Pengkaji mendapatkan data secara langsung iaitu menggunakan kaedah temubual untuk melengkapkan objektif kajian yang hendak dikaji. Pemilihan responden menggunakan teknik bertujuan dimana pengkaji telah menemubual enam orang responden yang terdiri daripada dua orang majikan dalam sektor Kakitangan Awam, dua orang dalam sektor Kemahiran dan dua orang dalam sektor buruh di Selangor. Selain itu, pengkaji juga menemubual 3 orang bekas penagih dadah dan juga seorang Pekerja Sosial. Protokol yang digunakan untuk mendapatkan data dalam kajian ini adalah dengan menggunakan kaedah temu bual. Analisis tematik telah digunakan untuk menginterpretasikan data bagi menjawab objektif kertas kerja ini.

## **3. Dapatan dan Perbincangan**

### **3.1 Profil Demografi Responden**

Dalam kajian ini seramai 9 orang responden yang terdiri daripada 6 orang majikan daripada tiga sektor iaitu kemahiran, buruh, dan kerajaan manakala 3 orang lagi ialah bekas penagih

dadah yang berada di sekitar Bangi, Selangor. Pengkaji menggunakan kaedah temubual bersemuka untuk mendapatkan data kajian.

JADUAL 1. Profil Responden

Responden	Umur	Kategori	Taraf Pendidikan
1	32	Bekas Penagih Dadah	PMR
2	27	Bekas Penagih Dadah	PMR
3	22	Bekas Penagih Dadah	PMR
4	48	Majikan sektor kemahiran	IJAZAH
5	40	Majikan sektor kemahiran	PMR
6	27	Majikan Sektor Buruh	IJAZAH
7	46	Majikan Sektor Buruh	IJAZAH
8	34	Majikan Sektor Kerajaan	SPM
9	33	Majikan Sektor Kerajaan	STPM

### 3.2 Meneroka Cabaran Majikan Mengambil Pekerja Bekas Penagih Dadah

Melalui temubual yang dijalankan, pengkaji mendapati bahawa majoriti informan iaitu majikan menyatakan bahawa mereka mengalami keraguan mengambil pekerja bekas penagih dadah kerana dibimbangi golongan ini kembali menagih *relapse*.

#### *Faktor Relapse*

Penagihan *Relapse* ini merujuk kepada penagihan semula dadah yang mungkin disebabkan oleh beberapa faktor pendorong iaitu kurang keyakinan diri, tiada pekerjaan dan tekanan daripada pandangan masyarakat. Menurut kajian lepas Fauziah Ibrahim (2012) yang bertajuk “penagih dadah dan berisiko tinggi kembali relapse”. Kajian yang dibuat ini adalah kajian terhadap pengenalpastian tahap kecenderungan penagihan dari aspek “situasi berisiko tinggi relapse” seperti emosi negatif tekanan sosial dan konflik interpersonal bermanfaat dalam penyediaan input asas kepada kaunselor dadah, ahli psikologi, pekerja sosial serta para penggubal dasar yang kini berhadapan dengan cabaran dalam pemulihan penagih.

Semasa temubual dijalankan, kebanyakan informan iaitu majikan sukar untuk mengambil pekerja yang merupakan bekas penagih dadah dan sangat berhati-hati untuk mengambil golongan ini kerana bimbang mereka ini akan bertindak diluar kawalan apabila ketagihan mereka datang kembali. Informan C menyatakan bahawa dia sukar untuk mengambil pekerja bekas penagih dadah kerana mereka ini sangat sukar untuk dipercayai dan berkemungkinan besar akan menagih semula. Informan D pula menyatakan bahawa beliau boleh mengambil pekerja bekas penagih dadah tetapi perlu lebih berhati-hati dan langkah keselamatan perlu tinggi dari segi pemantauan bagaimana bekas penagih dadah itu bekerja. Informan E pula menyatakan perkara yang sama kepada bekas penagih dadah iaitu perlu berhati-hati tetapi perlu diberi kelonggaran kepada bekas penagih dadah ini untuk mereka memulihkan kembali keadaanya. Informan F pula menyatakan bahawa cabaran sebenar majikan mengambil pekerja bekas penagih dadah ialah dikhuatiri *relapse*. Beliau berkata lagi. Majikan tidak mempunyai masa yang cukup untuk memantau pergerakan bekas penagih dadah. Majikan hanya berfikir bagaimana dia mahu memaksimumkan keuntungan sahaja. Keempat-empat informan ini (Informan C,D,E,F) menyatakan perkara yang sama iaitu bimbang berlakunya penagihan semula jika mereka mengambil pekerja yang merupakan bekas penagih dadah.

...sudah nama pun cabaran, bagi saya, saya susah untuk mengambil pekerja bekas penagih dadah ini adalah kerana telah kita tahu bahawa kebiasaannya bekas penagih dadah ini sangat tinggi kemungkinannya untuk kembali menagih relapse. Cabaran untuk saya adalah saya akan melihat dahulu sahsiah dirinya, disiplinnya, kemahirannya dan saya akan berfikir dengan teliti untuk mengambilnya bekerja dengan kita. Hal ini demikian kerana. Saya bimbang jika saya mengambilnya untuk bekerja kerana telah kita tahu bahawa majikan ini melibatkan perkara material dan saya takut lah perkara itu akan membuatkan saya tidak senang untuk mengambil pekerja ini. (informan C)

...pada pendapat saya, kita susah nak letakkan kepercayaan kepada bekas penagih tu. Jadi, sebab latar belakang dia adalah seorang penagih, mungkin sebelum ini golongan ini pernah mencuri, pernah ambil barang atau pernah meragut dan sebagainya. Memang mereka telah insaf, tetapi kita perlu ada langkah berjaga-jaga. Kita sebagai majikan janganlah meletakkan bekas penagih dadah ni dalam pandangan yang buruk kerana seseorang itu boleh berubah. Jadi, bila kita ambil bekas penagih dadah ini, kita sudah ada langkah keselamatan itu sendiri seperti pemantauan iaitu kita sentiasa tengok bagaimana mereka bekerja. (Informan D)

...pada pandangan saya, cabaran sebenar yang dihadapi oleh majikan ialah kita mesti berhati-hati bimbang bekas penagih dadah masih ingin mengulangi kesilapannya. Penting juga berwaspada kepada barang-barang berharga kita dari golongan ini kerana bimbang golongan ini mungkin akan mencurinya dan menggunakan duit curiannya untuk membeli dadah. Tapi kita mesti memberi peluang juga kepadanya, mungkin golongan ini mempunyai tanggungjawab sebab untuk mencari pekerjaan ini untuk menyara dirinya, keluarganya dan kepada kehidupannya. (Informan E)

...memanglah mempunyai cabaran, sebab kita mengambil pekerja bekas penagih dadah ini merupakan risiko yang besar terutamanya dikhuatiri mereka kembali kepada perangai asal (relapse). Setiap majikan itu mahu memaksimumkan keuntungan. Takkanlah majikan mahu menanggung risiko mengambil pekerja bekas penagih dadah. Lebih baik dia mengambil orang yang normal yang telah disahkan mempunyai akhlak yang baik yang sudah tentu boleh bekerja dengan baik. sebab kita sebagai majikan tidak dapat pastikan bahawa dia berubah seratus peratus ataupun tidak dan tidak dapat dikenal pasti bagaimana sukatan perubahan dia. (Informan F)

Menurut pengkaji, penagihan *relapse* ini dapat dikurangkan apabila kerajaan atau agensi-agensi menjalankan satu rawatan dan pemantauan kepada bekas penagih dadah yang telah bebas dari penjara. Rawatan ini seperti memantau pergerakan bekas penagih dadah yang telah bebas. Pemantauan dibuat merangkumi semua aspek kehidupan bekas penagih dadah agar golongan ini tidak akan terjebak kembali kepada penagihan *relapse*. Rawatan ini sebenarnya telah dibuat oleh pengkaji terdahulu. Dalam kajian yang dilakukan oleh Tombourou dan Hamilton (1998), mengkaji perkaitan tahap-tahap rawatan di dalam pemulihan secara *therapeutic community* (TC) dengan kejayaan rawatan tersebut. Dapatan kajian menunjukkan pengurangan pengambilan marijuana dan tranquilizer adalah berkait dengan tahap rawatan yang dilalui di dalam rawatan secara TC. Mereka yang berada di tahap akhir rawatan akan keluar dan bekerja serta tidak melibatkan diri dengan jenayah. Selain itu, dalam kajian yang sama juga mereka yang berada dalam rawatan TC tidak akan *relapse*. Mereka yang tidak *relapse* dan dapat bertahan selama dua tahun selepas dibebaskan, terdiri

daripada mereka yang mengikuti program TC sehingga tamat. Faktor yang menyebabkan *relapse* di kalangan bekas penghuni TC ialah pengaruh rakan sebaya dan pengasingan diri oleh penagih dadah.

Kebanyakan penagihan *relapse* ini berlaku disebabkan pandangan masyarakat yang membuat stigma dan diskriminasi kepada bekas penagih dadah. pandangan masyarakat dan pihak majikan sesetengah organisasi tidak dapat menerima bekas penagih dadah untuk bekerja dengannya. Apabila golongan ini tidak mempunyai pekerjaan, mereka mudah mengalami tekanan perasaan yang akan menyebabkan golongan ini mengambil semula najis dadah untuk menghilangkan tekanan kehidupan mereka. Ia lebih dikenali sebagai penagihan semula dadah '*Relapse*'. Hasil kajian yang dijalankan oleh, Dennis (1989), Mahmood (1996) dan Wasserman & Havasay (1991) menyatakan individu yang *relapse* antaranya mempunyai tahap kemurungan, tekanan dan gangguan kebimbangan yang tidak terkawal selain tiada penerimaan masyarakat ataupun keluarga yang menyokong untuk membebaskan diri daripada terus menggunakan semula dadah. Sebagai contoh, sejumlah 72% responden dalam kajian ini mengakui bahawa mereka sering rasa murung, sedih, muram dan mudah menangis. Keputusan ini memberi gambaran bahawa seorang penagih *relapse* mempunyai sifat dan personaliti diri yang kurang matang dan bergantung kepada orang lain untuk mendapatkan seseorang bagi mendapatkan sokongan bagi mengekalkan gaya hidup bebas dadah seperti yang dikenalpasti oleh beberapa pengkaji seperti Chiauzzi (1990), Shiffman (1992), dan Annis (1994).

### **3.3 Strategi Penerimaan Majikan Terhadap Pekerja Bekas Penagih Dadah**

Dalam kajian Mohd Nazrie (2011), beliau mengkaji tentang keberkesanan program pemulihan dadah dalam komuniti. Dalam kajian ini, pengkaji mendapati bahawa kajian lepas dibuat dengan menggunakan kaedah kualitatif dengan menemubual 5 orang responden sahaja. Kajian yang dibuat adalah untuk mengenalpasti sejauh mana penerimaan masyarakat terhadap bekas penagih dadah, cara penagih dadah menyesuaikan diri dalam kelompok komuniti, dan mencari punca bekas penagih dadah kembali *relapse* berdasarkan pendapat bekas penagih dadah. Dalam dapatan kajian tersebut. Responden 1 menyatakan bahawa dia tidak mempunyai apa-apa masalah jika berhubung dengan masyarakat komuniti belaiu seperti rakan-rakan, ahli keluarga, saudara mara dan jiran tertangga. Responden 2 juga menyatakan masyarakat kampung tiada masalah dalam perhubungan mereka tetapi diri responden sendiri yang merasakan diri mereka sendiri dihina dan disish oleh masyarakat kampung. Responden 3, 4 dan 5 menyatakan pandangan yang sama seperti responden 1. secara keseluruhannya, kebanyakan responden bersikap positif terhadap penerimaan masyarakat dalam komuniti terhadap diri mereka. kajian ini mempunyai kaitan dengan kajian yang dilakukan oleh pengkaji.

Dalam kajian Mahmood Nazar Mohamed et. Al (2005) beliau membuat kajian tentang keberkesanan program pemulihan dadah luar institusi. Beliau mengkaji seramai 152 orang responden yang telah menjalani program pemulihan dalam komuniti. Kajian ini menggunakan soalan soal selidik. Mengikut dapatan kajian, penerimaan keluarga dan pengawasan yang diberikan oleh pihak AADK adalah memuaskan dan bekas penagih tidak mempunyai masalah. Selain itu, program seperti kaunseling dan aktiviti kemasyarakatan amat penting kepada penagih dadah. Dalam kajian luar Negara pula, terdapat kajian berkenaan Persepsi Diri Penagih Dadah dan Penggunaan dadah dan penyiasatan tentang persepsi faktor-faktor etiologi penagihan dadah. Objektif kajian ini adalah untuk membandingkan tiga faktor penagih dadah jenis heroin. Setiap sampel kajian telah memilih 3 faktor etiologi yang penting terhadap penagih dadah. Dapatan kajiannya menunjukkan bahawa, penagihan dadah dan

penggunaan dadah menganggap faktor yang paling penting untuk memulakan penagihan dadah ialah faktor diri penagih dadah itu sendiri. Pengkaji melihat faktor keluarga juga merupakan faktor utama dalam masalah penagihan dadah. Kedua-dua faktor ini menunjukkan faktor penting dalam masalah penagihan dadah. (Brajevic-Givdic I., Mulic, R., Pletikosa, M., Kljajic, Z. 2009).

Selain itu, Tores (1997), mengkaji penyeliaan yang berkesan yang dilakukan oleh Central Distric of California (CDC) untuk pesalah penyalahgunaan dadah. Bentuk pengawasan yang dijalankan ialah menggabungkan pengawasan dan pemeriksaan terhadap klien yang terlibat dengan jagaan lanjutan dan tempoh pengawasan yang dijalankan ialah 1 tahun. Dalam masa ini klien akan diuji dengan ujian air kencing dan mereka yang terlibat dengan dadah akan dimasukkan semula dalam pusat pemulihan. Kejayaan program pengawasan ini turut dinilai oleh *federal judicial center studies*. Mereka mendapati CDC adalah efektif untuk mengurangkan jenayah. Jangka masa klien selama 12 bulan berada didalam pengawasan dapat dihindari daripada terlibat dengan dadah.

Apabila pengawasan yang dibuat oleh pusat serenti dan pemantauan yang teliti bahawa bekas penagih dadah ini layak untuk menyertai majikan dan masyarakat. Melalui temubual yang dijalankan, pengkaji mendapati bahawa secara keseluruhannya Informan boleh dan sanggup menerima bekas penagih dadah ini untuk bekerja dengannya. Informan A, B, C, dan E menyatakan bahawa mereka boleh menerima bekas penagih dadah yang telah dinilai rapi oleh pusat bahawa mereka benar-benar berubah. Manakala bagi Informan D dan F pula berpendapat bahawa bekas penagih dadah yang benar-benar berubah itu juga perlu diterima tetapi perlu memberi penekanan dari pemantauan bagaimana golongan ini bekerja dari segi kualiti kerjanya.

Informan A mengatakan bahawa mereka sememangnya boleh menerima bekas penagih dadah yang telah dinilai rapi di pusat serenti. Hal ini demikian kerana, beliau pernah mempunyai pengalaman dengan bekas penagih dadah yang sudah pulih. Mereka ini dapat bekerja dengan lebih baik berbanding orang lain dan seterusnya dapat memberi nasihat yang berguna kepada rakan-rakan lamanya yang merupakan seorang penagih untuk kembali ke pangkal jalan. Informan B pula menyatakan bahawa beliau pernah mengambil pekerja yang merupakan bekas penagih dadah ini yang Beliau tahu bahawa bekas penagih dadah itu benar-benar berubah. Jadi Informan ini boleh menerima bekas penagih dadah itu seperti orang normal.

*...bagi pendapat saya, pihak majikan sememangnya boleh menerima mereka bekas penagih dadah ini yang telah dinilai rapi di pusat serenti. Sebabnya, bagi saya, saya pernah ada pengalaman dengan bekas penagih dadah yang sudah pulih. Mereka ini dapat bekerja dengan lebih baik dan mereka ini juga dapat memberi sokongan kepada rakan-rakan yang lain untuk terus berubah sama seperti mereka. (Informan A)*

*...bagi saya sendiri, saya ada seorang pekerja bekas penagih dadah yang saya tahu dia benar-benar telah berubah. Jadi, saya boleh menerimanya seperti orang biasa. Jadi tiada masalah lah bagi saya. (Informan B)*

Informan C mengatakan bahawa jika dilihat pada bekas penagih dadah yang telah berubah dan nada penambahbaikan kepadanya majikan akan menerimanya. Informan ini menganggap bahawa itu adalah rezeki untuk bekas penagih dadah itu. Beliau berpendapat lagi bahawa bila bekas penagih ini benar-benar berubah mengapa kita harus menolaknya kerana kita juga manusia yang akan buat silap. Informan E pula mengatakan bahawa jika bekas penagih dadah itu benar-benar berubah, kita harus memberi peluang kepadanya supaya bekas penagih dadah ini dapat hidup bermasyarakat seperti orang lain. Informan ini berpendapat lagi bahawa dia ada tanggungjawab terhadap anak, isteri atau emak. Setiap orang pernah melakukan

kesalahan Cuma kesalahan itu besar atau kecil sahaja. Mungkin bekas penagih dadah ini tersilap memilih jalan pada suatu ketika dahulu. Jadi jika dia benar-benar berubah, beliau kan menerima bekas penagih dadah itu.

*...bagi saya jika bekas penagih dadah itu telah dinilai dan menunjukkan dia ada penambahbaikan pada diri dia, saya akan menerimanya sebab benda tu tidak ada masalah pun pada saya. Saya anggaplah bahawa itu adalah rezeki kepada bekas penagih dadah itu. Takkanlah setiap penagih dadah ini kita tidak mahu menerima kan. Bila bekas penagih itu telah baik dan telah memperbaiki dirinya untuk apa kita menilainya buruk lagi kerana dia adalah manusia dan kita juga manusia. (Informan C)*

*...kalau bekas penagih itu benar-benar berubah, tidak salah untuk kita beri peluang untuk dia. Biar golongan ini boleh hidup dalam masyarakat seperti orang lain. Sebab dia mempunyai tanggungjawab seperti orang lain juga. Semua orang akan melakukan kesalahan dan dia juga mungkin tersalah memilih jalan. Andai kata dia telah betul-betul insaf. insyaAllah kita boleh menerimanya sama seperti orang lain. (Informan E)*

Informan D pula menyatakan bahawa dia boleh menerima bekas penagih dadah ini untuk bekerja dengannya kerana setiap manusia mempunyai kekurangan. Kita sebagai sesame manusia perlu memberi sokongan kepada bekas penagih dadah untuk berubah menjadi lebih baik. Informan ini berpendapat lagi bahawa, jika bekas penagih dadah ini telah melalui program pemulihan dengan berkesan dia akan memberi peluang kepada bekas penagih dadah ini untuk bekerja. Tetapi perlu membuat pemantauan yang jelas bahawa mereka ini benar-benar berubah. Informan F pula menyatakan bahawa kita sebagai usahawan yang ingin Berjaya seharusnya kita memberi peluang kepada bekas penagih dadah ini untuk mengubah kehidupannya. Jika kita tidak menolong memberi pekerjaan kepadanya risiko tinggi untuk bekas penagih dadah itu kembali menagih. Beliau berpendapat lagi bahawa kita sebagai majikan seharusnya mengambil peluang keemasan ini iaitu mengambil pekerja yang masih kuat bekerja iaitu bekas penagih dadah. Walaupun gaji yang diberikan kepada golongan ini tidak begitu mahal tetapi diharapkan mereka mampu bekerja untuk menampung kehidupan mereka. Informan F berkata lagi, kebanyakan majikan dari bangsa Cina dan India tidak akan menanggung risiko untuk mengambil pekerja bekas penagih dadah ini.

*...ya. bagi saya, saya boleh terima bekas penagih dadah ini kerana kita sendiri ada kekurangan dia. Bila kita berubah dari satu tahap kepada tahap yang lain, kita tidak boleh menolak mereka. Kita mesti sokong mereka untuk mereka berubah menjadi yang lagi baik. Jadi kita tidak boleh hentam begitu sahaja. Jadi jikalau mereka mengikuti program dipusat serenti seperti program pemulihan, kerohanian, perawatan dan sebagainya. Saya akan beri mereka peluang untuk bekerja. Tetapi saya akan membuat pemantauan yang kerap kepada golongan ini dan tengok kualiti kerja mereka. (Informan D)*

*...bagi pandangan saya, kita sebagai seorang usahawan yang Berjaya memanglah mesti terima supaya terutamanya golongan melayu sekurang-kurangnya kita boleh memberi kesedaran, memberi pendapatan kepada mereka supaya mereka tidak kembali kepada pengambilan dadah semula. Jadi, kita pun sebenarnya boleh mengambil peluang daripada golongan ini terutamanya golongan bekas penagih kerana didapati bahawa golongan ini adalah golongan yang masih kuat bekerja. Walaupun kita membayar gaji yang tidak begitu mahal. Tetapi diharapkan golongan ini mampu untuk terus bekerja untuk membekalkan pendapatan mereka. Kerana sebahagian besar majikan-majikan di Negara kita ini terutamanya bangsa-bangsa Cina dan*

*India tidak sanggup menanggung risiko mengambil pekerja bekas penagih dadah. (Informan F)*

Jika pengkaji hanya mengambil majikan sahaja sebagai informan utama, kajian ini mungkin tidak akan mendapat kesepakatan antara kedua-dua pihak iaitu majikan dan bekas penagih dadah. Jadi pengkaji juga menemubual 3 orang informan berkaitan dengan pengawasan yang diberikan oleh pihak berkuasa samaada pengawasan yang diberikan itu memberi faedah atau sebaliknya. Melalui temubual yang dijalankan bersama Informan G, H, dan I. pengkaji mendapati bahawa ketiga-tiga informan ini menyatakan bahawa pengawasan itu perlu dan kadang kala membebankan.

Informan G menyatakan bahawa pengawasan yang diberikan daripada pihak berkuasa ini sangat memberi kebaikan kepadanya. Sebab sesetengah bekas penagih dadah ini jika ada dadah di hadapan mata mereka ia akan menggugat perubahan bekas penagih dadah ini. Contohnya seperti rokok, walaupun rokok ini skala dia kecil, tetapi penagihan rokok ini tidak dapat dikawal dengan begitu mudah. Begitu juga dengan dadah, ia tidak dapat dikawal dengan mudah untuk berhenti daripada ketagihan. Jadi pengawasan yang diberikan oleh pihak berkuasa kepada saya amatlah patut kerana saya merasa selamat dan dikawal untuk saya menagih semula. Walaupun saya rasa sedikit dikongkong tetapi ia membantu saya untuk pulih daripada sejarah silam saya.

*..bagi saya, pengawasan yang diberikan oleh pihak berkuasa ini sangat memberi kesan positif kepada saya sebab saya tahu bahawa dadah ini bila kita ada peluang mesti kita akan mencuba kembali dadah ini. Contohnya seperti rokok, rokok itu adalah perkara yang kecil tetapi kalau dadah ini jika ada peluang mesti kita akan ambil. Jadi jika pihak pengawasan ini yang selalu mengawasi saya. Saya rasa selamat dan dikawal untuk jalani kehidupan normal yang sedikit sebanyak membantu saya untuk baik dan pulih daripada sejarah silam saya. (Informan G)*

Informan H pula berkata bahawa pengawasan yang diberikan itu memberi faedah kepada saya kerana saya kerana itu akan mengawasi saya untuk tidak terlibat dengan dadah ini. Tetapi kadang-kadang saya merasakan bahawa saya dikongkong dan tidak selesa. Dalam pengawasan ini kita akan melaporkan diri di balai polis berdekatan untuk membuat pemeriksaan ujian air kencing. Dalam pengawasan ini juga kita sebagai bekas penagih dadah tidak boleh keluar daerah dalam tempoh masa tertentu. Jadi apa yang faedahnya apa yang saya lihat ialah kemungkinan untuk saya menagih balik adalah rendah.

*...bagi saya pengawasan yang diberikan ini memberi kesan yang berfaedah kepada saya sebab ia boleh mengawasi saya daripada terlibat balik dengan dadah. Kadang-kadang saya rasa mengongkong juga sebab dalam pengawasan pihak berkuasa saya rasa tidak selesa. Kita dalam pengawasan ini dalam satu masa kita akan pergi melapor di balai polis berdekatan. Maknanya kita dalam pengawasan ini kita tidak boleh keluar daerah dalam tempoh masa tertentu. Sebab pihak pengawasan sudah tetapkan kepada kita masa untuk melapor diri di balai untuk ujian air kencing (urine test). Yang berfaedahnya apa yang saya dapat lihat ialah untuk saya menagih balik ini menjadi lebih susah sebab kita perlu melaporkan diri di balai untuk membuat ujian. Jikalau kita positif dadah dalam ujian air kencing itu kita akan dikenakan tindakan. (Informan H)*

Informan I pula menyatakan bahawa pengawasan beliau mesti pergi ke balai polis berdekatan untuk membuat ujian air kencing dan berjumpa pegawai perubatan supaya untuk memeriksa perubahan beliau. Perkara sebegini sangat menyusahkannya kerana rumahnya sangat jauh dari balai polis dan balai polis yang hampir dengan rumahnya tidak dapat melakukan ujian



air kencing kerana ketiadaan pegawai. Jadi beliau harus bergerak mencari balai polis yang jauh yang akan membazirkan masa dan upaya saya. Tetapi saya sedar bahawa perkara sebegini telah melatih disiplin saya. Jadi saya menerima apa-apa sistem yang telah dibuat ini.

*...apa yang saya faham disini ialah pengawasan ini saya kena pergi ke balai polis dalam tempoh masa tertentu untuk membuat ujian air kencing dan berjumpa pegawai perubatan untuk memeriksa perubahan saya. apa yang saya rasa dan saya mengaku bahawa perkara sebegini menyusahkan lah bagi saya. Sebabnya rumah saya berada jauh dari balai polis dan balai polis yang berdekatan dengan rumah saya bukan ada banyak pegawai untuk membuat ujian itu. Jadi saya mesti pergi ke balai polis yang jauh yang memang menyusahkan saya dari segi masa dan upaya. Dalam masa yang sama saya mesti mencari kerja dan sebagainya. Tetapi dalam masa yang sama kita tidak sedar bahawa perkara ini sebenarnya melatih kita untuk mendisiplinkan diri. Contohnya saya mesti berjumpa dengan pihak berkuasa pada hari ahad. Jadi saya mesti membuat persediaan untuk berjumpa dengannya dalam masa yang tepat. Dari segi perkara yang dilakukan ini seperti pengawasan ini memang perlu dan bila kita dapat rasa kebebasan tetapi tidak sepenuhnya agak mengongkong diri sendiri walaupun saya dah bebas daripada pusat tetapi kalau pemantauan seperti ini untuk diri saya juga. Jadi saya terima apa-apa sistem yang dibuat ini dengan hati yang terbuka. (Informan I)*

Secara keseluruhannya, pengkaji mendapati bahawa kebanyakan majikan boleh menerima bekas penagih dadah yang benar-benar berubah yang telah dinilai rapi di pusat serenti. Hanya segelintir majikan sahaja berpendapat bahawa mereka tidak boleh menerima bekas penagih dadah yang berubah kerana bimbang bahawa bekas penagih dadah itu benar-benar berubah ataupun tidak.

### **3.4 Peranan Pekerja Sosial Dalam Membolehkan Majikan Menerima Bekas Penagih Dadah Sebagai Agen Perubahan**

Pekerja sosial menurut dikemukakan oleh Charles Zastrow (1982), yang diambil oleh Dwi Heru Sukoco (1995) ialah suatu kegiatan professional untuk membantu individu-individu, kelompok-kelompok dan masyarakat untuk meningkatkan atau memperbaiki kemampuan mereka dalam berfungsi sosial serta mencipta kondisi masyarakat yang berkemungkinan mereka mencapai tujuan, dari pengertian diatas, maka seorang pekerja sosial perlu melahirkan masyarakat yang baik dan teratur dalam menjaga setiap kefungsiannya.

Dalam kajian ini, pekerja Sosial merupakan mediator, educator, advocator dan juga broker untuk menghubungkan antara majikan dengan bekas penagih dadah dan juga pekerja sosial. Soalan pertama yang ditanyakan kepada pekerja sosial ialah apakah langkah yang sesuai diambil oleh pekerja sosial untuk membolehkan majikan menerima bekas penagih dadah. Soalan yang kedua ditanyakan kepada pekerja sosial ialah adakah program dan bengkel yang dilaksanakan oleh institusi ataupun pusat dapat meningkatkan kualiti mereka. Soalan ketiga pula ialah apakah program dan bengkel yang sesuai dijalankan untuk meningkatkan penerimaan majikan untuk mengambil pekerja bekas penagih dadah. Dalam kajian ini Pekerja Sosial dilabelkan sebagai informan J. Melalui temubual yang dijalankan, pengkaji telah menanyakan informan J iaitu apakah langkah yang sesuai diambil oleh pekerja sosial untuk membolehkan majikan menerima bekas penagih dadah. informan J mengatakan bahawa semuanya mengikut kepada majikan itu sendiri iaitu jika majikan itu bersifat terbuka, dia akan menerima sesiapa sahaja untuk bekerja dengannya. Akan tetapi jika majikan itu bersifat tertutup agak susah bagi majikan ini untuk menerima bekas penagih dadah untuk

bekerja dengannya. Pekerja sosial tidak boleh menghalang perspektif orang lain akan tetapi hanya boleh menasihati majikan sahaja supaya menerima bekas penagih dadah.

*...sebenarnya saya tidak pernah deal dengan penagih dadah. Kebanyakan kumpulan sasar saya adalah tergolong dengan wanita dan orang kelainan upaya tetapi bagi pendapat saya sebagai Pekerja Sosial, jikalau majikan itu adalah jenis yang terbuka, dia tidak ada masalah untuk menerima sesiapa sahaja bekerja. Kalau jenis yang tertutup agak susah lah untuh majikan ini menerima bekas penagih dadah ini. Kita sebagai pekerja sosial tidak boleh menghalang perspektif orang lain, pandangan buruk orang lain dan sebagainya kepada bekas penagih dadah. Kita tidak boleh menghalangnya. Cuma, apa yang boleh lakukan ialah nasihatkannya dan memaklumkan kepadanya supaya dia terbuka dalam menerima pekerja bekas penagih dadah.*  
(Informan J)

Soalan yang kedua ditanyakan kepada pekerja sosial ialah adakah program dan bengkel yang dilaksanakan oleh institusi ataupun pusat dapat meningkatkan kualiti mereka. Informan J menerangkan bahawa ada program yang telah dilaksanakan di AADK yang bertujuan untuk meningkatkan semangat bekas penagih dadah ini yang sering rendah diri. Jika sesuatu program itu dijalankan. Sebenarnya ia bergantung kepada individu itu sendiri sama ada dia menerima ataupun tidak program yang dijalankan itu. jika dia pergi program itu dengan niat untuk berubah maka perubahan lah yang dia akan dadapat begitu juga sebaliknya. Informan J ini berkata lagi bahawa program apa-apa sahaja kepada bekas penagih dadah itu sebenarnya bagus tetapi ia sangat bergantung kepada individu tersebut sama ada dia menerimanya atau tidak.

*...saya ada kawan-kawan yang bekerja di AADK. Kalau ikutkan program yang mereka rancangkan sebenarnya adalah bagus. Tetapi macam bekas penagih dadah ini macam ada satu perasaan dimana mereka ini mudah rendah diri. Jadi program-program yang dijalankan sebenarnya boleh membantu bekas penagih dadah untuk memulihkannya walau tidak dapat pulih sepenuhnya mungkin akan sedikit memberi kesan kepada bekas penagih dadah ini untuk berubah. Program ini dijalankan sebenarnya juga bergantung kepada seseorang individu itu sendiri. Dia menerima ataupun tidak program yang dijalankan itu. Bila program itu memberi kesan positif maka dia akan menjadi positif. Tetapi jika dia rasa tidak ada apa-apa kesan pada dia dia akan pergi dan dengar sahaja tanpa mengikuti program itu dengan sebaiknya. Sebab kita manusai biasa ini begitu juga. Bagi pandangan saya lah, pergram itu sebenarnya bagus, tetapi bergantung kepada individu (Informan J)*

Melalui temubual yang dijalankan kepada informan J. pengkaji telah menanyakan soalan yang ketiga kepada informan J iaitu apakah program dan bengkel yang sesuai dijalankan untuk meningkatkan penerimaan majikan untuk mengambil pekerja bekas penagih dadah. Menurut informan J, agensi AADK perlu berhubung secara terus dengan pihak majikan supaya mereka dapat menerima bekas penagih dadah. Pihak majikan ini perlu didedahkan dengan nasihat daripada AADK bahawa bekas penagih dadah ini telah berubah dan dipantau rapi oleh pihak AADK. Jika perkara sebegini dijalankan, pihak majikan akan berfikir dengan terbuka untuk mengambil pekerja bekas penagih dadah kerana telah ada hitam putih daripada AADK dan juga bekas penagih dadah itu sendiri.

*...pada pandangan saya, yang pernah saya dengar, FELDA sudah membuka peluang kepada bekas penagih dadah ini, sebenarnya AADK sendiri perlu pergi terus ke pejabat majikan untuk berhubung terus dengan majikan dan maklumkan kepada majikan itun untuk kita tempatkan bekas penagih dadah*

*ini kedalam masyarakat dan boleh bekerja bila golongan ini tidak bekerja maka berlakulah rompakan, pencurian dan sebagainya. Jadi pihak majikan perlu didedahkan bahawa yang bekas penagih dadah ini berubah dan dipantau oleh AADK lah. Baru majikan berfikir. Kalau tidak, majikan ini tidak akan berfikir untuk mengambil pekerja bekas penagih dadah. Maknanya disini jika tidak ada hitam putih dari pihak AADK ataupun daripada penagih itu sendiri. Program-program ini contohnya pihak AADK sendiri untuk berjumpa dengan majikan yang baru supaya majikan ini tengok bekas penagih dadah ini dan menjayakan program yang dijalankan ini. (Informan J)*

Secara keseluruhannya, segala persoalan yang diberikan oleh pengkaji kepada informan J telah dijawab secara tepat, padat dan memenuhi data-data yang diperlukan oleh pengkaji dalam kajiannya.

#### **4. Rumusan dan Cadangan**

Berdasarkan daripada perbincangan di atas, dapat disimpulkan bahawa pelbagai cabaran yang dihadapi oleh majikan untuk mengambil pekerja yang merupakan bekas penagih dadah. Cabaran yang utama yang jelas dilihat oleh pengkaji ialah stigma masyarakat. Hal ini kerana tanggapan buruk seperti individu yang “tidak berguna” dan “sampah masyarakat” yang dilemparkan kepada mereka oleh masyarakat setelah melangkah keluar dari pusat pemulihan berupaya menyebabkan mereka sukar bergaul dengan masyarakat, menjadikan mereka semakin terasing, rendah diri, tersisih dan berasa dipinggirkan. Sesetengah majikan berpendapat bahawa stigma itu adalah perlu untuk memberi nasihat dan tauladan kepada masyarakat supaya tidak terlibat dengan dadah tetapi setengah majikan lagi berpendapat bahawa stigma itu tidak memberi apa-apa kepada bekas penagih dadah untuk berubah. Stigma yang diberikan oleh masyarakat ini mungkin akan menyukarkan bekas penagih dadah untuk bekerja dengan majikan dan akan kembali menagih *relapse*. Keadaan akan menjadi lebih buruk dan tegang lagi apabila usaha untuk mendapatkan pekerjaan dalam kalangan mantan penagih berhadapan dengan jalan buntu. Ini kerana kebanyakan majikan bersifat prejudis dan tidak yakin akan kebolehan diri mereka untuk bersama-sama membantu meningkatkan produktiviti negara.

Oleh hal yang demikian, pengkaji mencadangkan supaya pihak kerajaan mengambil inisiatif supaya nasib mantan penagih dadah terbela dan mengukuhkan lagi rangka modul pemulihan yang bersesuaian supaya mengukuhkan ketahanan diri bekas penagih untuk terus bebas daripada pengaruh dadah. Penyediaan modul ketahanan diri ini dapat mengukuhkan ketahanan diri mantan penagih untuk mengurus, mengawal tekanan dan menghadapi halangan dan cabaran dengan cara yang rasional ketika mereka berhadapan dengan kehidupan baru dan bersosialisasi dengan masyarakat sekeliling. Modul ketahanan diri ini sedikit sebanyak mampu menjadi pelindung kepada mantan penagih dadah untuk meneruskan kehidupan seharian yang penuh dengan cabaran. Ia juga dilihat membantu mantan penagih dadah untuk membuat keputusan dengan positif dan meletakkan mereka dalam keadaan tidak mudah untuk terjebak semula dengan aktiviti penyalahgunaan dadah. Langkah yang sesuai diambil adalah melakukan pengawasan yang kerap kepada mantan penagih dadah ini supaya ia sentiasa dalam kawalan dan tidak akan ada masa untuk memikirkkan tentang masa lalunya membuatkan mereka ini akan terus kehadapan dan akan berjaya.

## Rujukan

- Fauziah Ibrahim, Bahaman Abu Samah, Mansor Abu Talib & Mohamad Shatar Sabran. (2012). Penagih dadah dan berisiko tinggi kembali relapse. Vol. 7 (1). e-Bangi: UKM
- Tombourou, J. W. & Hamilton, M. (1998). Treatment level progress and times spent in treatment in the prediction of outcomes following drug-press therapeutic community treatment *Addiction*, 93 (7), 1051-1065.
- Dennis, C.D. (1989). *Relapse Prevention: Treatment Alternatives and Counseling Aids*. Tab Books Inc, Blue Ridge Summit, PA
- Mahmood, N.M., Hall, J., Sham, M & Crsip, M. (1996) *Marketing Research: Applied Orientation (1<sup>st</sup> Edition)*. Sydney: Prentice Hall
- Mahmood Nazar Mohamed. (2006). *Mencegah, merawat dan memulihkan Penagih Dadah: Beberapa pendekatan dan amalan di Malaysia*. Kuala Lumpur: Utusan Publication & Distributors Sdn Bhd.
- Torees, S. (1997). An Effective Supervision Strategy for Substances-abusing offenders. *Federal Probation*, 61 (2), 38-45.
- Heru Sukoco, Dwi. (1995). *Profesi Pekerja Sosial dan Proses Pertolongannya*. Bandung: Koperasi Mahasiswa Sekolah Tinggi Kesejahteraan Sosial (STKS) Bandung.
- Tims, F.M. (1981). Effectiveness of Drug Abuse Program. Washington, D.C: GPO.
- Frabotta, J. (1989). How to weigh drug treatment options. *Business & Health*, 7 (2), 37-38.